

İLKOKULLARDA YETİŞTİRME PROGRAMINA (İYEP) İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Ümit DİLEKÇİ¹

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Batman Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Bölümü, Batman, dilekciomit@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-6205-1247.

Geliş Tarihi: 31.07.2019 Kabul Tarihi: 27.11.2019

Öz: Araştırmanın amacı, Millî Eğitim Bakanlığının ilkokulların 3. ve 4. sınıflarında Türkiye genelinde yaygınlaştırdığı İlkokullarda Yetiştirme Programına (İYEP) ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırmanın katılımcı grubunu Bolu il merkezindeki 10 ilkokulda görev yapan ve aynı zamanda İYEP’te görev alan 27 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Olgubilim deseninde yürütülen araştırmada, veriler ölçüt örnekleme yöntemiyle seçilen sınıf öğretmenlerinden yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak 2018-2019 eğitim ve öğretim yılı içerisinde toplanılmıştır. Toplanan verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonunda, sınıf öğretmenlerinin İYEP’in öğrencilerin motivasyonunu ve ders performansını önemli ölçüde artırdığını düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin İYEP’in olumlu yönleri olarak; *programın öğrencilerin eksikliklerini gidererek kendilerini geliştirmeleri için olanak sağlamasını, programın öğrencilerle özel olarak ilgilenme imkânı sunmasını, programın öğrencilerin öz güvenlerinde artış sağlamasını ve program kapsamındaki sınıfların mevcutlarının uygun olmasını* sıkça ifade ettikleri tespit edilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin İYEP’in eksik yönleri olarak ise; *programın uygulanması için belirlenen sürenin yetersiz olmasını, programın yorucu olması ve öğrencilerde yorgunluğa neden olmasını, programa özgü olarak hazırlanan materyallerin kısıtlı olmasını, programdan yararlanacak olan öğrencilerin tespitinde problemlerin yaşanmasını ve programın küçük yaş gruplarındaki sınıflarda uygulanmamasını* sıkça ifade ettikleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İlkokullarda Yetiştirme Programı (İYEP), Sınıf Öğretmeni, İlkokul.

TEACHERS' OPINIONS ON REMEDIAL EDUCATION PROGRAM IN PRIMARY SCHOOLS (REPPS)

Abstract:

The purpose of this study is to present the opinions of the primary school teachers about the Remedial Education Program in Primary Schools (REPPS) which Ministry of National Education started all over Turkey for the 3rd and 4th-grade students. The participants of the study consist of 27 primary school teachers working in 10 primary schools in Bolu city center and who take part in REPPS. In the research conducted in the phenomenology pattern, the data were collected in the 2018-2019 academic year by using semi-structured interview form from classroom teachers selected by criterion sampling method and descriptive analysis technique was used to analyze the data. As a result of the research, it was determined that according to teachers REPPS improves students' motivation and course performance significantly. Also it was declared by the teachers that the positive aspects of REPPS are that *the program provides opportunity for students to overcome their shortcomings and to improve themselves, that the program provides special attention to students, that the program increases students' self-confidence and that the number present in classes in the program are good* while the shortcomings of REPPS are *the inadequacy of the time required for the implementation of the program, the exhaustive nature of the program, the limited number of materials specific to the program, problems in identifying the students who will benefit from the program, and the lack of implementation of the program in young age groups.*

Keywords: Remedial Education Program in Primary Schools (REPPS), Primary School Teacher, Primary School.

1. Giriş

Yeterli bilgi, beceri ve donanımına sahip olan ve aynı zamanda istendik davranışları sergileyen bireyleri yetiştirmek oldukça önemlidir. Bu önem Millî Eğitim Bakanlığına hem büyük bir misyon hem de büyük bir sorumluluk yüklemektedir. Millî Eğitim Temel Kanunu'nun (MEB, 1973) genel ve özel amaçları incelendiğinde söz konusu misyon ve sorumlulukların neler olduğunun açık bir şekilde ifade edildiği görülmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı bu genel ve özel amaçlar doğrultusunda öğrencileri yetiştirmek için gerekli tedbirleri almakta, ayrıca eğitim ve öğretim süreci içerisinde oluşan ihtiyaçları karşılayabilmek için de birtakım önemli adımlar atmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamak için atılan önemli adımlardan biri de öğrencilere yönelik yetiştirici ve destekleyici programlar sunmaktır. Çünkü öğrenciler kendileri için hazırlanan kazanımları amaçlanan düzeyde edinemediklerin-

de mevcut programlara ek olarak hazırlanan bazı eğitim programlarına gereksinim duyabilmektedirler. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan kazanımları yeterli düzeyde edinmeyen ilkokul 3. ve 4. sınıf öğrencileri için hayata geçirilen yetiştirici ve destekleyici eğitim programlarından biri de İlkokullarda Yetiştirme Programıdır (İYEP).

Esnek program yapısına sahip olan, modüler ve sarmal öğretim materyalleri aracılığıyla öğrencilerin öğrenmelerine katkı sunan, kendine özgü öğrenci belirleme süreçlerini içeren, okuma becerileri ile matematik okuryazarlığı alanlarında Türk eğitim sistemine yeni bir program modeli sunan, öğrencilerin bireysel öğrenme ihtiyaçlarını erken sınıflarda ortaya çıkarmada ve eğitimde kalitenin artırılmasında olumlu bir adım olarak değerlendirilen İYEP (MEB, 2018a), Millî Eğitim Bakanlığı İlkokullarda Yetiştirme Programı Yönergesinin dördüncü maddesinin birinci fıkrasının (1) bendinde; “İlkokulların 3 üncü ve 4 üncü sınıflarına devam eden, özel eğitim tanısı olmayan, önceki eğitim ve öğretim yılları içinde çeşitli nedenlerle Türkçe ve matematik dersi öğretim programlarında yer alan ve bu program kapsamında belirlenen kazanımları yeterli düzeyde edinmeyen öğrencilerin yetiştirilmesi için uygulanacak olan program.” (MEB, 2018b) biçiminde tanımlanmıştır. Aynı yönergenin beşinci maddesinin birinci fıkrasının (a, b, c, ç, d, e) bentlerinde İYEP’in amaçları; “a) Öğrencilerin Türkçe ve matematik derslerinde İYEP kapsamında belirlenen kazanımlara ulaşmalarını sağlayacak etkinlikler ve öğrenme yaşantıları planlamak b) Öğrencilerin psikososyal açıdan desteklenmesini sağlamak c) Sonraki eğitim kademelerinde ortaya çıkması muhtemel uyum sorunlarını önlemek ç) Akademik başarısızlıktan kaynaklanan devamsızlıkların önüne geçmek d) Programa dâhil edilen öğrencilerin beklenen öğrenme seviyesine ulaşmasına yardımcı olmak e) Sorun çözebilen, iletişime ve öğrenmeye açık, öz güven ve sorumluluk sahibi sağlıklı ve mutlu bireylerin yetişmesine imkân sağlamak” (MEB, 2018b) olarak sıralanmıştır. İlgili yönergenin altıncı maddesinin birinci fıkrasının (a, b, c, ç, d, e) bentlerinde ise İYEP’in ilkeleri; “a) İYEP’e dâhil olan öğrenciler belirlenen eksiklikleri doğrultusunda programa alınır. b) Öğrenciler için bulunduğu okullarda yetiştirme programının uygulanması esastır. c) Öğrencilerin akranlarından ayrışma hissine kapılmasını önleyici tedbirler alınır. ç) Öğrencilere psikososyal destek sağlanır. d) Öğrencilerin, program süresince devamları sağlanır. e) Öğrencilerin velilerinden hiçbir ad altında ücret alınmaz.” (MEB, 2018b) olarak ifade edilmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı bütün öğrencilere en üst düzeyde nitelikli bir eğitim hizmeti sunmayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda Millî Eğitim Bakanlığı öncelikle öğretilenle öğrenilen arasındaki var olan açığa odaklanmakta ve bütün öğrencilerin ilkokul eğitimlerini temel okuma-yazma, anlama ve matematik becerilerini edinmek suretiyle bir öğrenim başarısıyla neticelendirmelerini sağlamak için çalışmalar sürdürmektedir. Bununla birlikte bazı öğrencilerin devam ettikleri sınıfın gerektirdiği asgari öğrenme başarılarını edinmemiş oldukları da bilinmektedir. Bu durumdan dolayı öğrencilerin genellikle öz güven kaybı yaşadıkları, bir üst düzeydeki eğitime erişimde güçlükler yaşadıkları, bazı uyum sorunlarının meydana geldiği görülmek-

tedir. Bu sebeple söz konusu öğrencilerin okul terki ve/veya okulda başarısızlık gibi risklerle karşı karşıya oldukları sıklıkla ifade edilmektedir (UNICEF, 2017). Bu kapsamda İYEP'in pilotlama çalışmaları, UNICEF iş birliğiyle Millî Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü'nün 02.02.2018 tarih ve 2303283 sayılı yazısı gereğince ilkokulların 3. ve 4. sınıflarında 2017-2018 eğitim ve öğretim yılının ikinci döneminde Ağrı, Ankara (Altındağ, Haymana, Mamak, Sincan), Bingöl, Edirne, Hatay, İstanbul (Bağcılar, Çatalca, Çekmeköy, Esenler, Esenyurt, Kartal, Pendik, Silivri, Sultanbeyli), Konya, Mardin, Ordu, Siirt, Sivas ve Şanlıurfa olmak üzere 12 ilde başlamış olup program daha sonra Millî Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü'nün 18.09.2018 tarih ve 16702389 sayılı yönergesi gereğince 2018-2019 eğitim ve öğretim yılında ülke genelinde yaygınlaştırılmıştır (MEB, 2018b).

Türk eğitim sistemi içerisinde oldukça yeni bir program uygulaması olan ve geniş bir öğrenci grubunu ilgilendiren İYEP, ilkokullarda eğitim gören öğrencilerin (3. ve 4. sınıf) bireysel öğrenme gereksinimlerinin alt sınıflarda tespit edilmesi ve söz konusu bu öğrencilere erken yaşlarda öğrenme desteği sağlanarak geride kalma risklerinin azaltılması adına mühim bir girişim olarak görülmektedir (TEDMEM, 2019). İYEP'in özellikle temel becerilerin kazanılması bakımından güçlü bir destek sağlayacağı arzu edilmekle birlikte uygulamanın verimli ve başarılı şekilde gerçekleşmesinde en stratejik role İYEP'te görev alan sınıf öğretmenlerinin sahip olduğu Millî Eğitim Bakanlığı tarafından değerlendirilmektedir (MEB, 2018a). Bu bağlamda İYEP'te görev alan sınıf öğretmenlerinin programa dönük görüşlerinin İYEP'e ilişkin ilk elden bilgiler alma hususunda büyük öneme sahip olduğu söylenebilir. İYEP'e ilişkin olarak alanyazın taramasında Ulusoy, Topçubaşı, Erkuş, Gökçedağ ve Coşkun (2018) tarafından İYEP'e katılacak olan öğrencilerin belirlenmesiyle ilgili sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin değerlendirildiği bir araştırmanın yapıldığı görülmektedir. Söz konusu araştırmanın sonucunda (Ulusoy ve diğerleri, 2018), araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun İYEP'e öğrenci seçmek için gerçekleştirilen değerlendirme sınavının uygulanması esnasında sınıf mevcudu, sınav süresi, soru türleri, sınavın değerlendirilmesi gibi nedenlerden dolayı birtakım problemler yaşadıkları tespit edilmiştir. Bununla birlikte alanyazında ulaşılabilen kaynaklarda İYEP'in sınıf öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda öğrencilerin motivasyonlarına ve ders performanslarına yansımaya, olumlu ve eksik yönlerinin belirlenmesine yönelik herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu tespit doğrultusunda araştırmada İYEP'te görev alan sınıf öğretmenlerinin programa ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

2. Yöntem

Yöntem başlığı altında araştırmanın deseni, katılımcı grubu, veri toplama aracı, analiz yöntemi, geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın deseni

Araştırmada, İYEP'te görev alan sınıf öğretmenlerinin bu programa ilişkin görüşlerini ortaya koymak için nitel araştırma desenleri arasında bulunan olgubilim deseni kullanılmıştır. Olgubilim deseni, farkında olduğumuz fakat derinlemesine bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmamızı sağlamak ve bir olguyu daha iyi tanımamıza, anlamamıza yardım eden neticeler sağlayacak açıklamalar, yaşantılar ve örnekler ortaya koyabilmektedir. Olgubilim deseni, ayrıca olguya ilişkin yaşanmış deneyimlerin ortak anlamını tanımlayarak hem bilimsel alanyazına hem de uygulamaya ilişkin mühim katkılar getirebilmektedir (Creswell, 2013; Yıldırım ve Şimşek, 2013).

2.2. Araştırmanın katılımcı grubu

2018-2019 eğitim ve öğretim yılında Bolu il merkezindeki 10 ilkokulun 3. ve 4. sınıflarında görev yapan 27 sınıf öğretmeni araştırmanın katılımcı grubunu oluşturmaktadır. Katılımcılar, amaçlı örnekleme yöntemleri arasında yer alan ölçüt örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Çünkü nitel araştırmanın arkasında yatan temel düşünce; araştırmacının araştırma problemi ve araştırma sorularını en iyi biçimde anlamasını sağlayacak katılımcıları, amaca yönelik olarak seçmesidir. Söz konusu bu durum, nicel araştırmalarda var olan katılımcıların büyük sayıdaki örnekleme arasından seçkisiz örnekleme yöntemiyle seçilmesini önermez (Creswell, 2017). Bu bilgi ışığında araştırmanın katılımcı grubuna ölçüt örnekleme yöntemiyle katılımcı seçilirken temel ölçüt, 3. veya 4. sınıflarında görev yapmak ve aynı zamanda İYEP'te görev almak biçiminde belirlenmiştir. Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcı grubunda yer alan sınıf öğretmenlerinin demografik özellikleri

Kişisel Bilgiler		<i>f</i>	%
Cinsiyet	Kadın	19	70,37
	Erkek	8	29,63
Mesleki Kıdem	1-5 Yıl	1	3,70
	6-10 Yıl	2	7,40
	11-15 Yıl	5	18,53
	16-20 Yıl	2	7,40
	21 Yıl ve üstü	17	62,97
	21-30 Yaş	2	7,40
Yaş	31-40 Yaş	7	25,93
	41-50 Yaş	14	51,86
	51 ve üstü Yaş	4	14,81
	Önlisans	2	7,40
Öğrenim Durumu	Lisans	22	81,49
	Lisansüstü	3	11,11
	Toplam	27	100

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin %70,37'sinin kadın, %29,63'ünün erkek; %3,70'inin 1-5 yıl, %7,40'ının 6-10 yıl, %18,53'ünün 11-15 yıl, %7,40'ının 16-20 yıl, %62,97'sinin 21 yıl ve üstü mesleki kıdeme; %7,40'ının 21-30, %25,93'ünün 31-40, %51,86'sının 41-50, %14,81'inin 51 ve üstü yaş aralıklarında oldukları; %7,40'ının önlisans, %81,49'unun lisans, %11,11'inin ise lisansüstü eğitime sahip oldukları görülmektedir.

2.3. Veri toplama aracı

Olgubilim deseninde, olgulara yönelik anlamları ve yaşantıları ortaya çıkarmak amacıyla görüşmeler yapılır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2017). Bu bilgi doğrultusunda İYEP'te görev alan sınıf öğretmenlerinin programa ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmak için araştırmacı tarafından hazırlanmış olan ve açık uçlu beş sorudan meydana gelen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak araştırma kapsamındaki öğretmenlere aşağıda sıralanan sorular yöneltilmiştir.

1.İlkokullarda Yetiştirme Programının öğrencilerin motivasyonuna yansımalarına ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?

2.İlkokullarda Yetiştirme Programının öğrencilerin ders performansına yansımalarına ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?

3. İlkokullarda Yetiştirme Programının olumlu yönlerine ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?

4. İlkokullarda Yetiştirme Programının eksik yönlerine ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir? Programının eksik yönleri varsa, bunlar nelerdir?

5. İlkokullarda Yetiştirme Programı ile ilgili belirtmek istediğiniz başka bir görüşünüz var mı?

2.4. Veri analiz yöntemi

İYEP'te görev alan sınıf öğretmenlerinin programa ilişkin görüşleri, nitel veri analiz yöntemlerinden biri olan betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Betimsel analiz yönteminde, katılımcılardan elde edilen veriler görüşme sürecinde kullanılan sorular dikkate alınarak sunulabilmekte olup bu analiz yöntemindeki temel gaye, bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunmaktır. Söz konusu perspektif doğrultusunda elde edilen veriler öncelikle sistemli ve açık bir şekilde betimlenir, daha sonrasında ise yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır. Betimsel analiz yönteminde ayrıca bulgular sunulurken bir kavramın ve/veya düşüncenin kaç defa tekrar ettiği frekanslarla belirtilerek sıralanır ve katılımcıların görüşlerini çarpıcı bir şekilde yansıtmak amacıyla da sık sık doğrudan alıntılara yer verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). İYEP'e ilişkin görüşlerine başvuru alan sınıf öğretmenlerinin görüşleri doğrudan alıntılarla sunulurken öğretmenlerin kişisel bilgilerine yer verilmemiştir. Bunun yerine öğretmenlerin görüşleri numaralandırılarak (S.Ö.1, S.Ö.2, S.Ö.3, ...) aktarılmıştır.

2.5. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları

İYEP'te görev alan sınıf öğretmenlerinin programa ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmak için araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış bir görüşme formu hazırlanmıştır. Formu hazırlama sürecinde İYEP yönergesi incelenmiş, açık uçlu sorular hazırlanmış, iç geçerlik için alan uzmanlarının görüşü ile katılımcı onayı alınmıştır. Kapsam geçerliği için uzman görüşü (N=2) alınan yarı yapılandırılmış görüşme formu, Türkçe eğitimi alan uzmanlarının görüşleri (N=2) doğrultusunda düzenlenerek katılımcı grubu dışında kalan sınıf öğretmenlerine (N=6) ön uygulama olarak uygulanmıştır. Yapılan ön uygulama sonunda soruların katılımcılar tarafından anlaşıldığı belirlenmiş ve daha sonra forma nihaî şekli verilmiştir.

Nitel araştırmalarda geçerlik, araştırmacının güçlü yanlarından biri olup bulguların doğruluğunu değerlendirme amacıyla araştırmacı tarafından yapılan bir teşebbüs iken, nitel güvenilirlik ise araştırmacının yaklaşımının tutarlılığını ve kararlılığını işaret etmektedir (Creswell, 2013; Creswell, 2017). Nitel araştırmalardaki geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarına ilişkin bu bilgiler ışığında yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla veriler toplanmış ve veriler öncelikle araştırmacı tarafından analiz edilmiştir. Araştırmacının analiziyle sağlanan sonuçların geçerliğini test etmek amacıyla veriler ayrıca uzman görüşüne (N=2) sunulmuş ve uzmanlar arasındaki görüş birliği oranını hesaplamak için Miles ve Huberman'ın (1994) "*Görüş Birliği/(Görüş Birliği+Görüş Ayırılığı)*100*" formülü kullanılmıştır. Yapılan hesaplama sonucunda araştırma için

güvenilir olduğu söylenebilecek olan %95 oranında görüş birliğine varılmıştır. Kalan %5'lik kısımda ise veriler araştırmacı ve uzmanlar tarafından tekrar değerlendirilerek bir sonuç elde edilmiştir.

3. Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda İYEP'in ilkökul 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin motivasyonlarına ve ders performanslarına yansımaları ile programın olumlu ve eksik yönlerinin belirlenmesine yönelik bulgular bu bölümde sunulmuştur.

3.1. İlkokullarda yetiştirme programının öğrencilerin motivasyonuna yansımalarına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri

İYEP'in öğrencilerin motivasyonuna yansımalarının sınıf öğretmenleri tarafından değerlendirilmesine ilişkin sonuçlar incelendiğinde; sınıf öğretmenlerinin %62,97'sinin olumlu, %33,33'ünün olumsuz, %3,70'inin ise yansız (nötr) yönde görüş belirttikleri tespit edilmiştir.

İYEP'in öğrencilerin motivasyonuna yansımalarına ilişkin olarak olumlu yönde görüş belirten sınıf öğretmenlerinin (N=17) bu görüşe sahip olma nedenlerinden bazıları;

S.Ö.4: "Kendilerine değer verildiğinin ve yapabileceklerinin farkına vardılar."

S.Ö.10: "İYEP, derslere ilgiyi artırdı. Başarabileceklerine olan inancı oluşturdu."

S.Ö.12: "Öğrenciler aynı düzeydeki arkadaşlarıyla çalıştıkları için düşüncelerini daha rahat dile getiriyorlar. Yanlış yapmaktan korkmuyorlar, çekinmiyorlar."

S.Ö.21: "İYEP programı, öğrenci motivasyonunu olumlu yönde etkiledi. Öğrencilerin öz güvenini artırmada, fırsat eşitliği sağlamada olumlu katkıları oldu." şeklindedir.

İYEP'in öğrencilerin motivasyonuna yansımalarına ilişkin olarak olumsuz yönde görüş belirten sınıf öğretmenlerinin (N=9) bu görüşe sahip olma nedenlerinden bazıları;

S.Ö.6: "İYEP'e kalanların başarısız öğrenciler olduğu düşünüldüğü için bazı öğrencilerin psikolojisi bozuldu."

S.Ö.9: "Okuldan sonraki saatlerde olması verimin düşmesine sebep oldu."

S.Ö.13: "Öğrencilerin ders yükü arttığı için motivasyonlarının daha da düştüğünü düşünüyorum."

S.Ö.24: "... 3. ve 4. sınıftaki çocuklar için geç kalınmış bir müdahale olduğundan çocukların katılımında isteksiz olduğu bir uygulamaydı." şeklindedir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinden yalnızca 7 numaralı sınıf öğretmeni İYEP'in öğrencilerin motivasyonuna yansımalarına ilişkin olarak yansız (nötr) yönde bir görüş belirtmiş ve bu görüşünü de programın öğrencilerin tümünde aynı etkiyi göstermemesiyle açıklamıştır.

3.2. İlkokullarda yetiştirme programının öğrencilerin ders performansına yansımalarına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri

İYEP'in öğrencilerin ders performansına yansımalarının sınıf öğretmenleri tarafından değerlendirilmesine ilişkin sonuçlar incelendiğinde; sınıf öğretmenlerinin %66,66'sının olumlu, %3,70'inin olumsuz, %18,53'ünün olumlu ancak çekinceli, %11,11'inin ise yansız (nötr) yönde görüş belirttikleri tespit edilmiştir.

İYEP'in öğrencilerin ders performansına yansımalarına ilişkin olarak olumlu yönde görüş belirten sınıf öğretmenlerinin (N=18) bu görüşe sahip olma nedenlerinden bazıları;

S.Ö.12:“Öğrenciler eksik kaldıkları konuları telafi etme şansı buldular.”

S.Ö.14:“Ders işlenişinde okuma-yazma bilmedikleri için kazanımları gerçekleştiremiyorlardı. Şuan ders kitaplarındaki etkinliklerin nasıl yapılacağını biliyorlar ve paniklemiyorlar.”

S.Ö.18:“Öğrendikçe derse katılımları, istekleri arttı. Bu da ders performansına katkı sağladı.”

S.Ö.20:“Öğrencilerle bireysel olarak ilgilenildiği için daha aktif olarak derslere katıldılar.” şeklindedir.

İYEP'in öğrencilerin ders performansına yansımalarına ilişkin olarak yalnızca 24 numaralı sınıf öğretmeni olumsuz yönde görüş belirtmiş ve bu görüşünü de programın öğrencileri sınıf seviyesine yetiştirmek için yeterli düzeyde olmaması ile açıklamıştır.

İYEP'in öğrencilerin ders performansına yansımalarına ilişkin olarak olumlu ancak çekinceli yönde görüş belirten sınıf öğretmenlerinin (N=5) bu görüşe sahip olma nedenlerinden bazıları;

S.Ö.11:“Öğrencilerin okuma-yazma süreci kurs sonuna doğru tamamlandığı için yabancı uyruklu öğrencilere yansımada. Sadece diğer öğrencilerin katılımı arttı.”

S.Ö.13:“Kısmen amacına ulaştı. Ama yorgunlukların arttığını ve bu sebeple ders performanslarının da ara sıra düştüğünü düşünüyorum.” şeklindedir.

İYEP'in öğrencilerin ders performansına yansımalarına ilişkin olarak yansız (nötr) yönde görüş belirten sınıf öğretmenlerinin (N=3) bu görüşe sahip olma nedenlerinden bazıları;

S.Ö.10:“... tam eşgüdümlü ilerlemediği için performansta herhangi bir değişiklik yapmadığını düşünüyorum.”

S.Ö.25:“Öğrencilerin ders performansında herhangi bir değişiklik olmadı.” şeklindedir.

3.3. İlkokullarda yetiştirme programının olumlu yönlerine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri

İYEP'in olumlu yönlerine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. İlkokullarda yetiştirme programının olumlu yönlerine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri

Görüşler	f
1.Programın öğrencilerin eksikliklerini gidererek kendilerini geliştirmeleri için olanak sağlaması	9
2.Programın öğrencilerle özel olarak ilgilenme imkânı sunması	8
3.Programın öğrencilerin öz güvenlerinde artış sağlaması	4
4.Program kapsamındaki sınıfların mevcutlarının uygun olması	4
5.Programın bireysel seviye farklılıklarını azaltması	3
6.Programın konuların pekişmesine katkı sunması	3
7.Programın okula yönelik aidiyet duygusunu geliştirmesi	1
8.Programın içeriğinin uygunluğu	1
9.Programın fırsat eşitliğini sağlaması	1

Tablo 2 incelendiğinde İYEP'e ilişkin olarak sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre en sık belirtilen olumlu görüşlerin "*programın öğrencilerin eksikliklerini gidererek kendilerini geliştirmeleri için olanak sağlaması*" (f=9; S.Ö.9, 11, 14, 15, 19, 20, 22, 26 27) ile "*programın öğrencilerle özel olarak ilgilenme imkânı sunması*" (f=8; S.Ö.2, 4, 7, 8, 16, 18, 21, 23) görüşleri olduğu görülmektedir. Bu görüşleri sırasıyla "*programın öğrencilerin öz güvenlerinde artış sağlaması*" (f=4; S.Ö.3, 4, 21, 23), "*program kapsamındaki sınıfların mevcutlarının uygun olması*" (f=4; S.Ö.2, 5, 12, 17), "*programın bireysel seviye farklılıklarını azaltması*" (f=3; S.Ö.1, 13, 26), "*programın konuların pekişmesine katkı sunması*" (f=3; S.Ö.9, 13, 25), "*programın okula yönelik aidiyet duygusunu geliştirmesi*" (f=1; S.Ö.10), "*programın içeriğinin uygunluğu*" (f=1; S.Ö.17) ve "*programın fırsat eşitliğini sağlaması*" (f=1; S.Ö.21) görüşleri takip etmektedir.

3.4. İlkokullarda yetiştirme programının eksik yönlerine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri

İYEP'in eksik yönlerinin sınıf öğretmenleri tarafından değerlendirilmesine ilişkin sonuçlar incelendiğinde; sınıf öğretmenlerinin %85,18'inin "*eksik var*", %14,82'sinin ise "*eksik yok*" yönünde görüş belirttikleri tespit edilmiştir.

İYEP'te eksiklik olduğunu düşünen sınıf öğretmenlerinin (N=23) görüşleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. İlkokullarda yetiştirme programına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre eksiklikler

Görüşler	f
1.Programın uygulanması için belirlenen sürenin yetersiz olması	6
2.Programın yorucu olması ve öğrencilerde yorgunluğa neden olması	6
3.Programa özgü olarak hazırlanan öğretim materyallerinin kısıtlı olması	5
4.Programdan yararlanacak olan öğrencilerin tespitinde problemlerin yaşanması	4
5.Programın küçük yaş gruplarındaki sınıflarda uygulanmaması	4
6.Programın farklı eğitimsel ihtiyaçlara sahip olan öğrencilere farklı eğitim ve öğretim ortamı sunmaması	3
7.Programın içeriğinden kaynaklanan eksikliklerin olması	2
8.Programa öğrencilerin devam sağlamaması	2
9.Programda görev alan öğretmenlere ödenen ücretin düşük olması	1
10.Programın öğrencilerin bireysel özelliklerini göz önüne alarak hazırlanmamış olması	1

Tablo 3 incelendiğinde İYEP'e ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre en sık olarak göze çarpan eksiklikler "programın uygulanması için belirlenen sürenin yetersiz olması" (f=6; S.Ö.2, 12, 15, 17, 21, 27) ile "programın yorucu olması ve öğrencilerde yorgunluğa neden olması" (f=6; S.Ö.4, 7, 8, 9, 13, 17) görüşlerindedir. "Programa özgü olarak hazırlanan öğretim materyallerinin kısıtlı olması" (f=5; S.Ö.3, 11, 14, 17, 21) sınıf öğretmenlerince en sık dile getirilen ikinci eksikliktir. "Programdan yararlanacak olan öğrencilerin tespitinde problemlerin yaşanması" (f=4; S.Ö.5, 6, 10, 24), "programın küçük yaş gruplarındaki sınıflarda uygulanmaması" (f=4; S.Ö.21, 22, 24, 25), "programın farklı eğitimsel ihtiyaçlara sahip olan öğrencilere farklı eğitim ve öğretim ortamı sunmaması" (f=3; S.Ö.1, 3, 18), "programın içeriğinden kaynaklanan eksikliklerin olması" (f=3; S.Ö.22, 27), "programa öğrencilerin devam sağlamaması" (f=2; S.Ö.16, 21), "programda görev alan öğretmenlere ödenen ücretin düşük olması" (f=1; S.Ö.21), "programın öğrencilerin bireysel özelliklerini göz önüne alarak hazırlanmamış olması" (f=1; S.Ö.17) belirtilen diğer eksikliklerdir.

3.5. İlkokullarda yetiştirme programına ilişkin olarak sınıf öğretmenlerinin belirtmek istedikleri diğer görüşler

Sınıf öğretmenleri yarı yapılandırılmış görüşme formundaki İYEP'e ilişkin sorularda ifade etmedikleri görüşlerini "İlkokullarda Yetiştirme Programı ile ilgili belirtmek istediğiniz başka bir görüşünüz var mı? Lütfen belirtiniz" ifadesi altında belirtmiştir. Sınıf öğretmenlerinin eklemek istedikleri görüşler aşağıda sunulmuştur.

İlkokullarda Yetiştirme Programına (İYEP) İlişkin Öğretmen Görüşleri

- *“Bu programda gönüllü öğretmenlerin görev alması gerekiyor.” (S.Ö.3)*
- *“Anlaşılmayan konular tespit edilmeli. Öğrencilerin başarısız dersin yanında hangi konularda eksik olduklarını da ayrıntılı olarak tespit etmeliyiz.” (S.Ö.4)*
- *“Yabancı uyruklu öğrenciler için yararlı olduğunu düşünüyorum. Özellikle dil öğretiminde yabancı dil bilgisi olan öğretmenlerin görevlendirilmesinin daha uygun olacağını düşünüyorum.” (S.Ö.9)*
- *“Yapılan çalışmaların genel bir değerlendirmesi yapılmalı.” (S.Ö.14)*
- *“Ders saatleri içinde kaynaştırma eğitimini gibi olmalı.” (S.Ö.17)*
- *“Düşük seviyeli öğrencilere tek değil, orta ve yüksek seviyeli öğrencileri de bir adım daha ileri götürmek için program düzenlenebilir.” (S.Ö.18)*
- *“Programa katılan sınıf öğretmenleriyle sık sık görüş alışverişinde bulunulması çok faydalı olacaktır.” (S.Ö.23)*

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Millî Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü ve UNICEF işbirliğiyle yürütülen, 2017-2018 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde 12 ilde pilot uygulaması başlatılan, 2018-2019 eğitim öğretim yılında ise Türkiye genelinde yaygınlaştırılan İYEP, önemli bir girişimdir (TEDMEM, 2019). İYEP'e ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin ortaya çıkarılmasını amaçlayan araştırmanın bu bölümünde, elde edilen sonuçlar tartışılmış ve programa yönelik önerilerde bulunulmaya çalışılmıştır.

Araştırmada sınıf öğretmenlerinin İYEP'e ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmak için yöneltilen ilk soru “İlkokullarda Yetiştirme Programının öğrencilerin motivasyonuna yansımalarına ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?” sorusudur. İYEP'in öğrencilerin motivasyonuna yansımalarına ilişkin olarak sınıf öğretmenlerinin önemli bir kısmının olumlu yönde görüş belirttikleri tespit edilmiştir. Öğretmenlerin yüksek düzeydeki bu olumlu görüşlerinin 2014 yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından çeşitli eğitim kademelerinde eğitim gören öğrencilere yönelik olarak açılan destekleme ve yetiştirme kursları (DYK) ile ilgili araştırmalarla da (İncirci, İlğan, Sirem ve Bozkurt, 2017; Nartgün ve Dilekçi, 2016) örtüşmekte olduğu tespit edilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından son dönemlerde yürürlüğe konulan ve oldukça geniş bir öğrenci grubuna hitap eden DYK uygulamasına, İYEP'e ilişkin bazı değerlendirmeler yapılırken ortak noktalar tespit edildiğinden dolayı araştırmanın ilgili bölümlerinde yer vermeye çalışılmıştır. İYEP'in öğrencilerin motivasyonunu olumlu yönde etkilediğine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin yüksek düzeyde olmasının İYEP'in işlevselliği bakımından önemli olduğu söylenebilir. Çünkü motivasyon, bireyin bir hedefe ulaşmak için göstermiş olduğu tutarlılık ve azim sürecini ifade etmektedir (Robbins ve Judge, 2012). Bireylerin etkin, verimli ve istekli bir biçimde çaba göstermesini amaçlayan motivas-

yonun yüksek düzeyde olması öğrenme-öğretme faaliyetlerini kolaylaştırmakta, sınıf içerisinde sergilenen istenmedik davranış biçimlerini asgari düzeye indirmekte ve nihayetinde sınıf yönetimini kolaylaştırmaktadır. Motivasyon ayrıca performans ile de doğru bir orantıya sahiptir. Motivasyonun ders performansının artmasına katkı sunduğu bilinmekte (Vatansever Bayraktar, 2015) ve öğrencilerin eğitim-öğretim faaliyetlerine güdülenmesinin onların akademik yöndeki başarılarını dikkat çekici bir biçimde artırdığı sıklıkla ifade edilmektedir (Krajcik ve Blumenfeld, 2006).

Araştırmada sınıf öğretmenlerinin İYEP'e ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmak için yöneltilen ikinci soru "İlkokullarda Yetiştirme Programının öğrencilerin ders performansına yansımaya ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?" sorusudur. İYEP'in öğrencilerin ders performansına yansımaya ilişkin olarak sınıf öğretmenlerinin önemli bir kısmının olumlu yönde görüş belirttikleri tespit edilmiş olup bu görüşlerin Millî Eğitim Bakanlığı İlkokullarda Yetiştirme Programı Yönergesinin beşinci maddesinin (d) bendinde ifade edilen "*Programa dâhil edilen öğrencilerin beklenen öğrenme seviyesine ulaşmasına yardımcı olmak*" (MEB, 2018b) amacının gerçekleştirilecek nitelikte olduğunu ortaya koyduğu söylenebilir. Bilindiği üzere öğrencilerin sergiledikleri yüksek ders performansı onların başarılarına yansımakta ve söz konusu bu başarı da öğrencilerin eğitim ve öğretim faaliyetleri esnasında kazanmış oldukları bilgi, beceri ve davranışlarda kendini göstermektedir (Demirtaş, 2010). Bu sebeple öğrencilerin ders performanslarına ilişkin yüksek düzeydeki olumlu öğretmen görüşlerinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte İYEP kapsamında gerçekleştirilen pilot uygulamaların öğrencilerin ders başarılarına yansımaya Türk Eğitim Derneğinin 2018 Eğitim Değerlendirme Raporu'nda da yer bulmuştur. Raporla programa katılan öğrencilerin %87,59'unun matematik dersinde, %79,41'inin Türkçe dersinde başarılı olduğu belirtilmiş ve İYEP'in öğrencilerin akademik başarıları üzerinde pozitif bir etki oluşturma kapasitesine sahip olduğu vurgulanmıştır (TEDMEM, 2019). Ayrıca İYEP'in öğrencilerin ders performansına yansımaya ilişkin olarak yüksek düzeydeki olumlu görüşlerin DYK ile ilgili araştırmalarda da (Aküzüm ve Saraçoğlu, 2018; Bozbayındır ve Kara, 2017; Canpolat ve Köçer, 2017; Nartgün ve Dilekçi, 2016; Ünsal ve Korkmaz, 2016) ifade edildiği görülmektedir.

Araştırmada sınıf öğretmenlerinin İYEP'e ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmak için yöneltilen üçüncü soru "İlkokullarda Yetiştirme Programının olumlu yönlerine ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?" sorusudur. İYEP'e ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre en sık olarak belirtilen olumlu görüşlerden biri "*programın öğrencilerin eksikliklerini gidererek kendilerini geliştirmeleri için olanak sağlaması*" görüşüdür. Bu görüşün Millî Eğitim Bakanlığı İlkokullarda Yetiştirme Programı Yönergesinde İYEP ile ilgili tanımda yer alan "*...kazanımları yeterli düzeyde edinemeyen öğrencilerin yetiştirilmesi için uygulanacak olan program*" (MEB, 2018b) ifadesini destekler nitelikte olduğu söylenebilir. Söz konusu bu görüşün ayrıca "*belli bir hedef davranışa ulaşılması için sunulan öğrenim görevini yapma yeterliği*" olarak ifade edilen öğrenci hazırbulunuşluğunun (La-

hey, 1978; akt. Özgan ve Tekin, 2011) artmasına da katkı sunabileceği düşünülmektedir. İYEP'e ilişkin olarak en sık belirtilen olumlu görüşlerden bir diğeri ise *"programın öğrencilerle özel olarak ilgilenme imkân sunması"* görüşü olduğu görülmektedir. Bu görüşün ortaya çıkmasında İYEP'teki öğrenci gruplarının az sayıdaki öğrencilerden teşkil etmesinin temel etken olduğu söylenebilir. Çünkü Millî Eğitim Bakanlığı İlkokullarda Yetiştirme Programı Yönergesinin yedinci maddesinde ifade edildiği üzere *"İYEP grubunun 1-6 öğrenciden oluşturulması esastır, 6 öğrencilik bir grup tamamlanmadan ikinci grup açılmaz. Ancak bu sayı en fazla 10 öğrenciye kadar çıkarılabilir."* (MEB, 2018b). İYEP'e ilişkin olarak bahsi geçen olumlu görüşlerden bir diğeri de *"programın öğrencilerin öz güvenlerinde artış sağlaması"* görüşüdür. Öğrencilerin kendilerini yeterli olarak nitelendirmeleriyle ilgili bir kavram olan öz güvenin öğrencilerde yüksek düzeyde gözlenmesi onların eğitim ve öğretim faaliyetlerine arzu edilen şekilde katılmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çünkü Feltz'in de (1988; akt. Akın, 2007) ifade ettiği gibi *"öz güven, bireyin bir aktiviteyi başarılı bir şekilde yerine getirebileceğine yönelik inancı ve bireyin kendi yargı, yetenek, güç ve kararlarına güvenmesi"* şeklinde açıklanmaktadır. Bununla birlikte programın öğrencilerin öz güvenlerinde artış sağlaması sonucunun, ilgili yönergenin *"sorun çözebilen, iletişime ve öğrenmeye açık, öz güven ve sorumluluk sahibi sağlıklı ve mutlu bireylerin yetişmesine imkân sağlamak"* (MEB, 2018b) olarak ifade edilen amacını gerçekleştirebileceği biçiminde de yorumlanabilir. İYEP'e ilişkin en sık olarak belirtilen olumlu görüşleri *"program kapsamındaki sınıfların mevcutlarının uygun olması"* görüşü takip etmektedir. Sınıf mevcutlarının uygun olmamasının bir başka deyişle sınıfların kalabalık olmasının Türk eğitim sisteminde ortaya çıkardığı birtakım problemlerin çeşitli araştırmalarda öğretmenler tarafından sıkça dile getirildiği görülmekteyken (Akın ve Güven, 2014; Aktürk ve Mentiş Taş, 2011; Dağlı ve Han, 2017; Duru ve Korkmaz, 2010; Gülüm ve Bilir, 2011; Güneş ve Baki, 2011; Seyfullahoğulları, 2010; Yalar, 2010) İYEP'teki sınıfların mevcutlarının uygun olmasına ilişkin öğretmenlerin olumlu görüşlerinin ilgili yönerge (MEB, 2018b) aracılığıyla gruplardaki öğrenci sayılarının sınırlandırılmasının alınmış olan doğru bir karar olduğunu ortaya koyduğu söylenebilir. İYEP'e ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre sunulan olumlu görüşleri sırasıyla *"programın bireysel seviye farklılıklarını azaltması"*, *"programın konuların pekişmesine katkı sunması"*, *"programın okula yönelik aidiyet duygusunu geliştirmesi"*, *"programın içeriğinin uygunluğu"* ve *"programın fırsat eşitliğini sağlaması"* görüşleri takip etmektedir. Bu görüşlerin öğrenciler için nitelikli bir eğitim sağlama çabalarını desteklediği ve Millî Eğitim Temel Kanunu'nun (MEB, 1973) özel amaçları arasında yer alan fırsat ve imkân eşitliğinin hayat bulması adına da önem arz ettiği söylenebilir. Bilindiği üzere bölgesel ve sosyo-ekonomik parametrelerin eğitim başarısını belirlemedeki tesirini indirgeyerek toplumun bütününe kaliteli bir eğitim sunma çabası, eğitimdeki kalitenin en önemli göstergelerinden biri olarak ifade edilebilmektedir. Türkiye'de de tüm öğrencilere kaliteli bir eğitim sağlamak amacıyla İYEP gibi bazı uygulamaların hayata geçirilmesi, etkili eğitim modellerinin planlanması eğitimde niteliğin arzu edilen bir seviyeye ulaştırılmasında pozitif bir girişim olarak değerlendirilebilir (MEB, 2018a).

Araştırmada sınıf öğretmenlerinin İYEP'e ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmak için yöneltilen dördüncü soru "İlkokullarda Yetiştirme Programının eksik yönlerine ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir? Programın eksik yönleri varsa, bunlar nelerdir?" sorusudur. İYEP'in eksik yönlerine ilişkin olarak sınıf öğretmenlerinin önemli bir kısmının programın eksikliğinin olduğu yönünde görüş belirttikleri tespit edilmiştir. İYEP'e ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre en sık olarak belirtilen eksikliklerden biri "programın uygulanması için belirlenen sürenin yetersiz olması" görüşüdür. İYEP uygulama kılavuzunda belirtildiği üzere "Türkçe dersinde 16 kazanım, matematik dersinde 29 kazanım bulunmaktadır. Kazanım süreleri ise Türkçede 90 saat, matematikte 70 saat olmak üzere toplam 160 saattir" (MEB, 2018a). Ancak Türkçe ve matematik derslerinde toplamda 45 olan kazanım için uygun görülen toplam 160 ders saatinin yetersizliği sınıf öğretmenlerince vurgulanmaktadır. Kasım ayının ilk haftasında başlayan programın uygulanma süresinin ilerleyen dönemlerde revize edilmesi düşüncesinin gündeme alınmasının yararlı olabileceği söylenebilir. İYEP'e ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre en sık olarak belirtilen eksikliklerden bir diğeri ise "programın yorucu olması ve öğrencilerde yorgunluğa neden olmasına ilişkin olarak öğretmenlerin bu olumsuz görüşlerinin DYK (Biber, Tuna, Polat, Altınok ve Küçükoglu, 2017; Bozbayındır ve Kara, 2017; Demir Başaran ve Narinalp Yıldız, 2017; Göksu ve Gülcü, 2016; Nartgün ve Dilekçi, 2016; Ünsal ve Korkmaz, 2016) ve seçmeli dersler (Akay, Çırakoğlu ve Yanar, 2016; Kaya, 2013) ile ilgili araştırmalarla da dile getirildiği görülmektedir. Araştırma grubu içerisinde yer alan okulların tamamı tekli eğitim yapan okullar olmasına rağmen İYEP'in yorgunluğa neden olduğuna ilişkin görüşler sınıf öğretmenlerince ifade edilmiştir. Bununla birlikte Türk Eğitim Derneğinin 2018 Eğitim Değerlendirme Raporu'nda da belirtildiği üzere özellikle ikili eğitim yapan, taşınmalı ve birleştirilmiş sınıflı okullarda İYEP'in niteliğine ve çıktıklarına olumsuz yönde tesir edebilecek koşulların iyileştirilmesine ilişkin gerekli önlemlerin alınması gerektiği vurgulanmaktadır (TEDMEM, 2019). "Programa özgü olarak hazırlanan öğretim materyallerinin kısıtlı olması" İYEP'e ilişkin olarak dile getirilen sıklık derecesi yüksek ikinci eksikliklerdir. Alanyazın incelendiğinde İYEP için dile getirilen söz konusu bu materyal eksikliğinin DYK (Biber ve diğerleri, 2017; Bozbayındır ve Kara, 2017; Canlı, 2019; Canpolat ve Köçer, 2017; Demir Başaran ve Narinalp Yıldız, 2017; Dönmez, Gürbüz ve Tekçe, 2018; Er Türküresin, 2018; Göksu ve Gülcü, 2016; Nartgün ve Dilekçi, 2016; Sarıca, 2019; Ünsal ve Korkmaz, 2016) ve seçmeli dersler (Yayla ve Kozikoğlu, 2013; Yayla ve Tat, 2013) ile ilgili araştırmalarda da sıklıkla dile getirildiği görülmektedir. DYK, seçmeli dersler ve İYEP'te görev olan öğretmenlerin bu uygulamalara ilişkin olarak materyal eksikliğine sıklıkla vurgu yapmaları dikkat çekicidir. İYEP'e ilişkin olarak bahsi geçen eksiklikleri "programdan yararlanacak olan öğrencilerin tespitinde problemlerin yaşanması" görüşü takip etmektedir. Bilindiği üzere programa dâhil edilecek olan öğrencilerin belirlenmesi için Millî Eğitim Bakanlığınca açık uçlu ve kısa cevaplı sorulardan oluşan, sınıf öğretmenlerince uygulaması yapılan Öğrenci Belirleme Aracı (ÖBA) hazırlanmıştır. Ancak ÖBA'nın

sınıf öğretmenlerince uygulanmasının birtakım problemleri de beraberinde getirdiği görülmektedir. Ulusoy ve diğerlerinin (2018) İYEP'e katılacak olan öğrencilerin belirlenmesiyle ilgili sınıf öğretmenlerinin görüşlerine yer verdikleri araştırmada da öğrencilerin tespitinde problemlerin yaşandığı öğretmenlerce dile getirilmiştir. "Programın küçük yaş gruplarındaki sınıflarda uygulanmaması" İYEP'e ilişkin bir başka eksiklik olduğu ifade edilmektedir. Ancak ilgili yönetmelikte programın 2019-2020 eğitim ve öğretim yılı itibariyle yalnızca 3. sınıflarda eğitim gören öğrencilere uygulanacağı belirtilmiştir. Buradan hareketle sınıf öğretmenlerince ortaya konulan programın küçük yaş gruplarındaki sınıflarda uygulanması talebinin kısa vadede hayata geçirilmesinin mümkün olmadığı söylenebilir. İYEP'e ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre sık olarak belirtilen eksiklikleri sırasıyla "programın farklı eğitimsel ihtiyaçlara sahip olan öğrencilere farklı eğitim ve öğretim ortamı sunmaması", "programın içeriğinden kaynaklanan eksikliklerin olması", "programa öğrencilerin devam sağlamaması", "programda görev alan öğretmenlere ödenen ücretin düşük olması", "programın öğrencilerin bireysel özelliklerini göz önüne alarak hazırlanmamış olması" görüşleri takip etmektedir. İYEP'in eksikliklerine ilişkin bu olumsuz görüşlerin programın daha çok içeriğine, öğrencilerin devamsızlık sorununa, öğretmenlere ödenen ücretin düşüklüğüne vurgu yaptığı görülmektedir. İYEP'teki öğrencilerin devamsızlık yapmasına ilişkin olarak öğretmenlerin olumsuz görüşlerinin DYK ile ilgili araştırma bulgularıyla (Bozbayındır ve Kara, 2017; Demir Başaran ve Narinalp Yıldız, 2017; Göksu ve Gülcü, 2016; Ünsal ve Korkmaz, 2016) örtüşmekte olduğu söylenebilir. Araştırmada İYEP'e ilişkin olarak ele alınıp tartışılmaya çalışılan öğrenci devamsızlığının Türk eğitim sisteminde çeşitli eğitim kademelerinde süregelen bir problem olduğu ve bu problemin araştırmacıların dikkatini çekerek çeşitli araştırmalara konu olduğu görülmektedir (Aküzüm, Yavaş, Tan ve Uçar, 2015; Altunkurt, 2008; Balantekin ve Kartal, 2016; Balkıs, Arslan ve Duru, 2016; Gökyer, 2012; Gömleksiz ve Özdaş, 2013; Gül, Kıran ve Nasırsi, 2016; Haberli ve Güvenç, 2012; Hoşgörür ve Polat, 2015; Önder, 2017; Özbaş, 2010; Şahin, Arseven ve Kılıç, 2016; Şanlı, Altun ve Tan, 2015; Şanlı Kula ve Yıldız, 2014; Yıldız ve Şanlı Kula, 2011). Bakanlığın öğrencileri yetiştirmek ve desteklemek için yürürlüğe koyduğu söz konusu bu uygulamalarda yaşanan devam sorununun derinlemesine irdelenmesinin ve dolayısıyla devamsızlığına kaynaklık eden unsurların ortaya çıkarılmasının bu uygulamaların başarılı ve sağlıklı bir şekilde devam etmesi için yararlı olacağı düşünülmektedir. İYEP kapsamında ödenen ek ders ücreti de öğretmenlerce vurgulanan bir başka eksikliktir. Bu programa benzer bir yapıya sahip olduğu düşünülen DYK'da görev alan öğretmenlere kurs kapsamında ek ders ücret ödemesi artırımlı olarak yapılmaktadır (MEB, 2016). İYEP'te görev alan öğretmenlere ise ek ders ücret ödemesi, mevcut ek ders ücret ödemesi çerçevesinde yapılmaktadır (MEB, 2018c). Söz konusu bu ek ders ücreti farkının programın eksik yönüne ilişkin öğretmen görüşünün ortaya çıkmasına neden olduğu düşünülmektedir. İYEP kapsamında ödenen ek ders ücretinin artırımlı olarak ödenmesinin öğretmenlerin programda görev alma isteği bağlamında olumlu sonuçlar vermesi beklenilmektedir. Çünkü DYK'da görev alan öğretmenlerin kurs

kapsamında ödenen ek ders ücretinin görev talebinde bulunma istekleri bağlamında özendirici olduğu çeşitli araştırma (Bozbayındır ve Kara, 2017; Göksu ve Gülcü, 2016; Ünsal ve Korkmaz, 2016) bulgularıyla ortaya konmuştur.

Araştırmada sınıf öğretmenlerinin İYEP'e ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmak için yöneltilen beşinci ve son soru "İlkokullarda Yetiştirme Programı ile ilgili belirtmek istediğiniz başka bir görüşünüz var mı?" sorusudur. Sınıf öğretmenlerinin bu soruya verdikleri yanıtlar, bulgular kısmında doğrudan alıntılama yoluyla sunulmuştur. Bu sebeple sonuç ve tartışma bölümünde doğrudan alıntılara tekrar yer verilmemiş olup bu öğretmen görüşleri doğrultusunda uygulamaya yönelik öneriler getirilmiştir.

Oldukça yeni bir program olan İYEP'in ilerleyen süreçte daha verimli olması, ortaya konulan eksikliklerinin uygulayıcılar tarafından giderilmesi ve araştırmacılara katkı sağlaması amacıyla yapılan öneriler aşağıda sunulmuştur.

Uygulayıcılara yönelik öneriler;

a-) İYEP'te görev alan sınıf öğretmenleri ile okul yöneticilerinden görüş alınarak programın uygulanma takviminin eğitim ve öğretim yılının tamamına yayılmasıyla ilgili bir düzenleme yapılabilir.

b-) İYEP'in uygulama gün ve saatleri öğrenciler ve öğretmenlerin ders yoğunlukları göz önünde bulundurularak revize edilebilir.

c-) İYEP'e özgü olarak hazırlanan öğretim materyalleri öğretmenlerden de görüş alınarak Millî Eğitim Bakanlığınca zenginleştirilebilir.

ç-) İYEP'ten yararlanacak olan öğrencilerin tespitinde Millî Eğitim Bakanlığı tarafından profesyonel destek sağlanarak daha güvenilir bir sınav sürecinin yürütülmesi için gerekli tedbirler alınabilir.

d-) İYEP'in 1. ve/veya 2. sınıflardaki küçük yaş gruplarına uygulanabilirliğiyle ilgili paydaşlardan görüş alınabilir. Paydaşlardan olumlu yönde geri dönütler sağlanması halinde, program bu yaş gruplarının da yararlanabileceği biçimde kademeli olarak yaygınlaştırılabilir.

e-) İYEP'in verimliliğini artırabilmek için farklı eğitimsel ihtiyaçları olan öğrenciler için farklı eğitim ve öğretim ortamları hazırlanabilir.

f-) İYEP'te görev alacak öğretmenlerin seçiminde gönüllülük ilkesi tam olarak uygulanmalı.

g-) İYEP'te görev alan öğretmenler için özendirici ek ders ücret ödemeleri yapılabilir.

ğ-) İYEP'e yönelik olarak öğrencilerde ve velilerde oluşabilecek olumsuz ön yargıların önüne geçmek için rehberlik araştırma merkezleri ve rehberlik servisleri aracılığıyla bilgilendirici sunumlar yapılabilir.

İlkokullarda Yetiştirme Programına (İYEP) İlişkin Öğretmen Görüşleri

h-)İYEP'te öğrenci devamsızlığına kaynaklık eden problemler tespit edilerek öğrencilerin azami devamlılıklarının sağlanması için okul yönetimince gerekli tedbirler alınabilir.

Araştırmacılara yönelik öneriler;

a-)İYEP'e devam eden öğrencilerin, velilerinin ve okul yöneticilerinin programa ilişkin görüşleri alınabilir.

b-)Nicel araştırma yöntemleri kullanılarak daha geniş bir örneklemle çalışma yürütülebilir.

Kaynakça

- Akay, Y., Çırakoğlu, M. ve Yanar, B. H. (2016). Ortaokul 5. ve 6. sınıf öğrenci ve öğretmenlerinin seçmeli derslere ilişkin görüşleri. *İlköğretim Online*, 15(1), 1-22. doi: 10.17051/10.2016.59830
- Akın, A. (2007). Öz-Güven Ölçeği'nin geliştirilmesi ve psikometrik özellikleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 167-176.
- Akın, Z. ve Güven, M. (2014). İlköğretim beşinci sınıf öğretim programlarında duygusal zekâyâ yer verilme durumuna ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *İlköğretim Online*, 13(1), 18-32.
- Aktürk, Y. ve Mentiş Taş. A. (2011). İlkokuma yazma öğretiminde ses temelli cümle yönteminin uygulanmasına ilişkin öğretmen görüşleri (Şanlıurfa/Viraneşehir örneği). *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 27-37.
- Aküzüm, C. ve Saraçoğlu, M. (2018). Ortaokul öğretmenlerinin destekleme ve yetiştirme kurslarına yönelik tutumlarının incelenmesi. *Turkish Journal of Educational Studies*, 5(2), 97-121.
- Aküzüm, C., Yavaş, T., Tan, Ç. ve Uçar, M. B. (2015). İlköğretim kurumu öğrencilerinin devamsızlık ve okul terki nedenleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 167-191.
- Altınkurt, Y. (2008). Öğrenci devamsızlıklarının nedenleri ve devamsızlığın akademik başarıya olan etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 129-142.
- Balantekin, Y. ve Kartal, H. (2016). Öğrencilerin okula devamından sorumlu paydaşların görüşlerine göre okul devamsızlığının nedenleri ve buna yönelik çözüm önerileri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 16-36.
- Balkıs, M., Arslan, G. ve Duru, E. (2016). The school absenteeism among high school students: Contributing factors. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 16, 1819-1831. doi: 10.12738/estp.2016.6.0125
- Biber, A. Ç., Tuna, A., Polat, A. C., Altınok, F. ve Küçüköğlü, U. (2017). Ortaokullarda uygulanan destekleme ve yetiştirme kurslarına dair öğrenci görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 103-119.

- Bozbayındır, F. ve Kara, M. (2017). Destekleme ve yetiştirme kurslarında (DYK) karşılaşılan sorunlar ve öğretmen görüşleri temelinde çözüm önerileri. *Sakarya University Journal of Education*, 7(2), 324-349. doi: 10.19126/suje.335982
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi
- Canlı, S. (2019). Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin destekleme ve yetiştirme kurslarına yönelik görüşleri. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 8(2), 479-501. doi: 10.30703/cije.496769
- Canpolat, U. ve Köçer, M. (2017). Destekleme ve yetiştirme kurslarının TEOG bağlamında sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak incelenmesi. *AJESI - Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 7(1), 123-154.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri*. Çev. Ed.: M. Bütün ve S. B. Demir, İstanbul: Siyasal Kitapevi.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. Çev. Ed.: S. B. Demir, Ankara: Eğitim Kitap.
- Dağlı, A. ve Han, B. (2017). Öğretmen görüşlerine göre Diyarbakir ili eğitim sorunları ve çözüm önerileri. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(12), 108-124.
- Demir Başaran, S. ve Narinalp Yıldız, N. (2017). Türkiye’de ortaokullarda uygulanan destekleme ve yetiştirme kurslarına ilişkin öğretmen görüşleri. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 8(29), 1152-1173.
- Demirtaş, Z. (2010). Okul kültürü ile öğrenci başarısı arasındaki ilişki. *Eğitim ve Bilim*, 35(158), 3-13.
- Dönmez, İ., Gürbüz, S. ve Tekçe, M. (2018). Destekleme ve yetiştirme kurslarının yönetici, öğretmen ve öğrenci görüşlerine dayanarak fırsat eşitliği açısından değerlendirilmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Eğitim Dergisi (ESTÜ-DAM Eğitim Dergisi)*, 3(2), 45-58.
- Duru, A. ve Korkmaz, H. (2010). Öğretmenlerin yeni matematik programı hakkındaki görüşleri ve program değişim sürecinde karşılaşılan zorluklar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38, 67-81.
- Er Türküresin, H. (2018). Destekle ve yetiştirme kurslarının etkililiği üzerine bir araştırma; Kütahya ili örneği. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 73-85.
- Göksu, İ. ve Gülcü, A. (2016). Ortaokul ve liselerde uygulanan destekleme kurslarıyla ilgili öğretmen görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 153-171.
- Gökyer, N. (2012). Ortaöğretim okullarındaki devamsızlık nedenlerine ilişkin öğrenci görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(3), 913-938.
- Gömleksiz, M. N. ve Özdaş, F. (2013). Öğrenci devamsızlıklarının eğitim denetmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(47), 106-124.

İlkokullarda Yetiştirme Programına (İYEP) İlişkin Öğretmen Görüşleri

- Gül, S., Kıran, Ö. ve Nasırsi, H. (2016). Ortaöğretim (lise) öğrencilerinin devamsızlık nedenleri ve yeni ortaöğretim kurumları yönetmeliğinin öğrenci devamsızlıkları üzerindeki etkileri (Atakum ilçesi örneği). *Journal of International Social Research*, 9(44), 925-933.
- Gülüm, V. ve Bilir, P. (2011). Beden eğitimi öğretim programının uygulanabilme koşulları ile ilgili beden eğitimi öğretmenlerinin görüşleri. *Sportre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(2), 57-64.
- Güneş, G. ve Baki, A. (2011). Dördüncü sınıf matematik dersi öğretim programının uygulanmasından yansımalar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41, 192-205.
- Haberli, M. ve Güvenç, M. F. (2012). Ortaokul öğrencilerinin cinsiyet değişkeni bağlamında devamsızlık nedenleri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 149-166.
- Hoşgörür, V. ve Polat, M. (2015). Ortaokul öğrencilerinin okula devamsızlık nedenleri (Söke ilçesi örneği). *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 25-42.
- İncirci, A., İlğan, A., Sirem, Ö. ve Bozkurt, S. (2017). Ortaöğretim destekleme ve yetiştirme kurslarına ilişkin öğrenci görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42, 50-68. doi: 10.21764/efd.84291
- Kaya, K. (2013). Okul idarecilerinin gözüyle seçmeli ders uygulaması. *Kesintili Oniki Yıllık Zorunlu Eğitim Modelinde Seçmeli Dersler Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Yayınları*, 40-46.
- Krajcik, J. S. ve Blumenfeld, P. C. (2006). *Project-based learning*. In K.R., Sawyer.(Ed), *The Cambridge handbook of the learning sciences*. Cambridge University Press: New York.
- MEB, (1973). *Millî eğitim temel kanunu*. Ankara: Millî eğitim Bakanlığı. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> adresinden erişildi.
- MEB, (2016). Örgün ve yaygın eğitimi destekleme ve yetiştirme kursları tanıtım kitapçığı.https://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_10/21032712_tanitimktapiidyk1.pdf adresinden erişildi.
- MEB, (2018a). *İlkokullarda yetiştirme programı uygulama kılavuzu*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü. http://tegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_09/13134503_YYEP_Uygulama_KYlavuzu.pdf adresinden erişildi.
- MEB, (2018b). *Millî eğitim bakanlığı ilkokullarda yetiştirme programı yönergesi*. Tarih:18.09.2018, sayı:16702389. <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1974.pdf> adresinden erişildi.
- MEB, (2018c). *Millî eğitim bakanlığı yönetici ve öğretmenlerinin ders ve ek ders saatlerine ilişkin karar*. <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/469.pdf> adresinden erişildi.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Nartgün, Ş. S. ve Dilekçi, Ü. (2016). Eğitimi destekleme ve yetiştirme kurslarına ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 22(4), 537-564. doi: 10.14527/kuey.2016.021

- Önder, E. (2017). Ortaöğretimde öğrenci devamsızlığı buna dönük okul uygulamaları ve önerilen politikalar. *Eğitim ve Bilim*, 42(190), 361-378. doi: 10.15390/EB.2017.6447
- Özbaş, M. (2010). İlköğretim okullarında öğrenci devamsızlığının nedenleri. *Eğitim ve Bilim*, 35(156), 32-44.
- Özgan, H. ve Tekin, A. (2011). Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin sınıf yönetim etkisine yönelik öğretmen görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 421-434.
- Robbins, S. P. ve Judge, T. A. (2012). Örgütsel davranış. Çev. İ. Erdem, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Sarıca, R. (2019). Destekleme ve yetiştirme kurslarına (DYK) yönelik öğretmen görüşleri. *Millî Eğitim Dergisi*, 48(221), 91-122.
- Seyfullahoğulları, A. (2010). İlköğretim okullarında büyük sınıfların yönetiminde karşılaşılan sınıf içi sorunlara öğretmen yaklaşımı üzerine bir araştırma. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 21-40.
- Şahin, S., Arseven, Z. ve Kılıç, A. (2016). Causes of student absenteeism and school dropouts. *International Journal of Instruction*, 9(1), 195-210.
- Şanlı Kula, K. ve Yıldız, M. (2014). İlköğretim okulu 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin devamsızlık nedenleri ile cinsiyet ve sınıf düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1), 251-266.
- Şanlı, Ö., Altun, M. ve Tan, Ç. 2015. Okula devamsızlık yapan öğrencilerin devamsızlık sebeplerinin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Electronic Journal of Social Sciences*, 14(55), 161-177.
- TEDMEM, (2019). *2018 eğitim değerlendirme raporu* (TEDMEM Değerlendirme Dizisi 5). Ankara: Türk Eğitim Derneği.
- Ulusoy, K., Topçubaşı, T., Erkuş, B., Gökçedağ, O. ve Coşkun, E. (4-7 Nisan 2018). Sınıf öğretmenlerinin ilkokullarda yetiştirme programına katılacak öğrencilerin belirlenmesi ile ilgili görüşlerinin değerlendirilmesi. II. *International Congress of Eurasian Social Sciences (ICO-ESS)*, Side/Antalya.
- UNICEF, (2017). İlkokullarda yetiştirme programı (İYEP) Unicef Türkiye çalışma şartnamesi. <http://www.unicef.org.tr/files/ihale/doc/ToR-REP-Primary-FINAL-TUR-SIGNED-copy-2017-0302.pdf> adresinden erişildi.
- Ünsal, S. ve Korkmaz, F. (2016). Destekleme ve yetiştirme kurslarının işlevlerine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 87-118.
- Vatansever Bayraktar, H. (2015). Sınıf yönetiminde öğrenci motivasyonu ve motivasyonu etkileyen etmenler. *Turkish Studies* 10(3), 1079-1100. doi: 10.7827/TurkishStudies.7788

İlkokullarda Yetiştirme Programına (İYEP) İlişkin Öğretmen Görüşleri

- Yalar, T. (2010). İlköğretim 3. sınıflarda Türkçe dersi öğretiminde karşılaşılan sorunların öğretmen görüşlerine göre belirlenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 30-41.
- Yayla, A. ve Kozikoğlu, İ. (2013). Seçmeli derslerin işlevselliği ve öğretmen görüşleri. *Kesintili Oniki Yıllık Zorunlu Eğitim Modelinde Seçmeli Dersler Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yayınları*, 17-28.
- Yayla, A. ve Tat, O. (2013). Öğretmen perspektifinden seçmeli ders uygulaması: Problemler ve çözüm önerileri. *Kesintili Oniki Yıllık Zorunlu Eğitim Modelinde Seçmeli Dersler Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yayınları*, 62-71.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, M. ve Şanlı Kula, K. (2011). Elazığ ilindeki ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin devamsızlık sebeplerinin incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 23(2), 133-140.